

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/98139,8-maja-1945-polska-perspektywa.html>
06.04.2026, 07:11

8 maja 1945 - polska perspektywa

Prezes IPN w 75. rocznicę zakończenia II wojny światowej

Rzeczpospolita Polska w 1939 r. stanęła do walki w obronie państwowej niepodległości, w obronie całości swego terytorium, w obronie wolności obywateli – niezależnie od ich wyznania czy narodowości.

Na skutek niemieckiej i sowieckiej agresji jej terytorium zostało podzielone pomiędzy dwóch okupantów, obywatele zostali poddani terrorowi totalitarnych reżimów Niemiec i ZSRS, władze państwowe musiały się chronić na terytorium sojuszników, by na uchodźstwie kierować walką narodu o niepodległość.

W roku 1941 dwóch agresorów stanęło do walki między sobą. Totalitarny Związek Sowiecki, ponosząc klęski, znalazł się w obozie aliantów. Cała Polska znalazła się pod okupacją Rzeszy Niemieckiej. Dopóki Niemcy mieli inicjatywę na froncie, rozciągniętym daleko na wschód od granic Polski, Stalin był zmuszony respektować przywrócone relacje z władzami Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie a zasady Karty Atlantycznej gwarantowały również Polsce jej odbudowę w przedwojennych granicach.

Kiedy po bitwie stalingradzkiej nastąpił przełom na froncie wschodnim, totalitarny Związek Sowiecki – jako członek koalicji antyniemieckiej – rozpoczął zwycięski marsz na zachód. W 1943 roku jednostronnie zerwał stosunki międzypaństwowe z Polską. Po ponownym zajęciu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez Armię Czerwoną w latach 1944–1945 dokonał przemocą – wbrew oficjalnie gloszonym zasadom Narodów Zjednoczonych – aneksji obszarów wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej do ZSRS oraz zniewolenia całej reszty ziem polskich. Armia Czerwona i NKWD niszczyły na ziemiach polskich nie tylko jawnie funkcjonujące struktury niemieckiej administracji okupacyjnej, ale też przynależne do obozu aliantów, odbudowane w podziemiu i gotowe do ujawnienia struktury Polskiego Państwa Podziemnego.

W zajęтым kraju Związek Sowiecki na stałe umieścił garnizony Armii Czerwonej, nie pozwolił na powrót do Ojczyzny prawowitych polskich władz państwowych, ustanowił marionetkowe władze komunistyczne, które przystąpiły do budowy pod sowiecką ochroną systemu totalitarnego.

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w 1939 r. broniły Ojczyzny. W czasie wojny walczyły w obronie wolności Norwegii, Francji i Wielkiej Brytanii, w składzie wojsk alianckich wyzwalały spod okupacji niemieckiej Włochy, Francję, Belgię i Holandię, zajmowały północno-zachodnie Niemcy.

Działania partyzanckie i powstańcze Sił Zbrojnych w Kraju zmierzały do uwolnienia

poszczególnych obszarów Polski spod okupacji niemieckiej. Mimo chęci dalszej walki przeciw Niemcom siły te były następnie niszczone przez Związek Sowiecki: rozbrajane, aresztowane, wywożone do GUŁagu, mordowane w miejscach kaźni. W tym czasie Polacy zagarnięci przez Sowietów do jednostek podległych Armii Czerwonej walczyli z Niemcami na froncie wschodnim, nie mając żadnego wpływu na swój los.

Mimo włączenia do Polski wyniszczonych i ograbionych ziem północnych i zachodnich, odebranych pokonanym Niemcom, Polska w momencie zakończenia wojny była krajem mniejszym o 18% niż przed 1939 r., pozbawionym zagarniętej przez ZSRS niemal połowy przedwojennego terytorium.

Wskutek polityki Związku Sowieckiego i ustępliwości aliantów wobec Stalina w momencie zakończenia wojny w Europie w maju 1945 r. Polska nie miała niepodległości, nie posiadała całości swego terytorium, jej obywatele zostali poddani totalitarnemu zniewoleniu pod marionetkową władzą komunistów w pełni zależnych od Moskwy.

Była jedynym spośród alianckich Narodów Zjednoczonych, którego los został w ten sposób przypieczętowany.

Niepodległością państwa i wolnością obywateli Polska mogła się cieszyć dopiero po upadku zależnego od ZSRS reżimu komunistycznego – na progu lat 90. XX wieku – 50 lat po agresji niemieckiej i sowieckiej w 1939 r.

dr Jarosław Szarek

prezes Instytutu Pamięi Narodowej